

شاه اوبو

(نخستین نمایشنامه‌ی ابن‌زورد جهان)

نوشته: آلفرد ژاری

سال‌شمار زندگی و آثار آلفرد ژاری:

سیمون واتسون تایلر

مترجم: زهرا طهماسبی نمینی (مهتاب)

با مقدمه و ویرایش: محمد مفتاحی

نشر گل‌آذین

تأسیس ۱۳۷۷

فهرست

۱۱	مقدمه: زنده باد آلفرد ژاری	
۲۵	سال‌شمار زندگی و آثار آلفرد ژاری	
۳۳	پیش‌گفتار مترجم انگلیسی	
۳۵	یادداشت مترجم فارسی	
۳۷	اشخاص	
۳۹	پرده‌ی اول	
۳۹	صحنه‌ی اول	
۴۳	صحنه‌ی دوم	
۴۵	صحنه‌ی سوم	
۴۸	صحنه‌ی چهارم	
۵۰	صحنه‌ی پنجم	
۵۱	صحنه‌ی ششم	
۵۳	صحنه‌ی هفتم	
۵۷	پرده‌ی دوم	
۵۷	صحنه‌ی اول	
۵۹	صحنه‌ی دوم	
۶۱	صحنه‌ی سوم	
۶۲	صحنه‌ی چهارم	
۶۴	صحنه‌ی پنجم	
۶۷	صحنه‌ی ششم	

۶۹	.....	صحنه‌ی هفتم
۷۳	.....	پرده‌ی سوم
۷۳	.....	صحنه‌ی اول
۷۶	.....	صحنه‌ی دوم
۸۲	.....	صحنه‌ی سوم
۸۴	.....	صحنه‌ی چهارم
۸۶	.....	صحنه‌ی پنجم
۸۷	.....	صحنه‌ی ششم
۸۹	.....	صحنه‌ی هفتم
۹۳	.....	صحنه‌ی هشتم
۹۷	.....	پرده‌ی چهارم
۹۷	.....	صحنه‌ی اول
۹۹	.....	صحنه‌ی دوم
۱۰۱	.....	صحنه‌ی سوم
۱۰۵	.....	صحنه‌ی چهارم
۱۱۱	.....	صحنه‌ی پنجم
۱۱۳	.....	صحنه‌ی ششم
۱۱۹	.....	صحنه‌ی هفتم
۱۲۱	.....	پرده‌ی پنجم
۱۲۱	.....	صحنه‌ی اول
۱۳۳	.....	صحنه‌ی دوم
۱۳۶	.....	صحنه‌ی سوم
۱۳۷	.....	صحنه‌ی چهارم

مقدمه:

زنده باد آلفرد ژاری

هنر در ذات خود، اگر نجات‌بخش نباشد، دست‌کم، تسکین‌دهنده‌ی قدرت‌مندی برای آلام انسانی است. در میان هنرها، نمایش با طیف مخاطبان گسترده‌ی خود، جایگاه مهم و تأثیرگذاری در سیر تاریخ هنر داشته است. تلفیقی از مهارت‌های بدن، بیان و حرکت که مستقیم و بی‌واسطه به بیننده منتقل می‌شود. در هر زمان و مکان خاص، با توجه به مقتضیات آن دوران، سبک‌های مختلفی از نمایش‌نامه شکل گرفته است. آنچه در بررسی نمایش‌نامه‌های ادوار مختلف تاریخ، به روشنی، دیده می‌شود، این است که هر جا فشارهای اجتماعی افزایش یافته و از حد توان گذشته است، طنز بیش‌تری به کار گرفته شده است. باید توجه داشت که «طنز فقط نشانه‌ی روحی نیست که نمی‌خواهد در زیر امواج حوادث غرق شود؛ بلکه عظمت خاص خود را دارد؛ زیرا گویای اراده‌ی «خویشتن» است. برای نجات خود از واقعیت، تا آن‌جا که در برابر صدمات آن حساس نباشد...

طنز سبب می‌شود مصرف نیرویی را که درد و رنج به ما تحمیل می‌کند، صرفه‌جویی کنیم و از این نظر دارای «ارزش متعالی» است...» (سید حسینی رضا، مکتب‌های ادبی، ص ۸۱۴)

در دنیای بی‌قانونی که در آن به سر می‌بریم، هنر نمایش آن قدر برای حفظ تعادل روانی انسان‌ها ضروری است که دیدن تئاتر و خواندن متون نمایشی به یک امر حیاتی تبدیل شده است. به قول آلبر تیبوده، منتقد مشهور، «رفتن به تئاتر، مانند رفتن پیش جراح یا دندان‌پزشک شده است...»

ظهور تکنولوژی و زندگی ماشینی، دو طبقه‌ی اجتماعی را ایجاد کرد: بورژوازی و پرولتاریا. بورژوازی به مالکان ابزار تولید گفته شد و پرولتاریا به کسانی که نیروی کار خود را به بهایی اندک در اختیار بورژوازی قرار می‌دادند. این آغاز برده‌داری مدرن بود. در پی رفتار غیرانسانی و فخرفروشی طبقه‌ی بورژوا لازم بود که هنرمندان و روشن‌فکران، به انتقاد از چنین رفتارهایی برخیزند تا سبب آگاهی عوام جامعه شوند. مهم‌ترین ابزار در هنرهای مختلف برای قابل تحمل کردن شرایط و سپس انتقاد از آن، طنز بود. آن‌جا که روح انسان در مقابل تیرگی‌ها به ستوه می‌آید، طنز است که قدرت دوباره‌ای به او می‌دهد، تا دردها را تاب بیاورد. در واقع، «حقارت‌ها و پوچی‌های دنیایی که هستی در آن جریان دارد، در نظر کسی که از دل و جان در آرزوی لایتناهی است، آن دنیا را خنده‌دار و کمیک جلوه می‌دهد.» (همان، ص ۸۱۳)

از میان نمایش‌نامه‌هایی که جنبه‌های طنز تلخ آن بی‌همتاست، می‌توان «شاه اوبو» اثر آلفرد ژاری را نام برد. این نمایش‌نامه که آن

سال شمار زندگی و آثار آلفرد ژاری

۱۸۷۳: در هشتم سپتامبر در لاوال (ماین) به دنیا آمد. او دومین فرزند آلسیم ژاری و کارولین بود. پدرش تاجر بود و مادرش اهل گرنه.

۱۸۷۸ تا ۱۸۷۹: به مدرسه‌ی کوچک لاوال راه یافت.

۱۸۷۹: مادرش کارولین همسرش را ترک کرد و آلفرد و خواهر بزرگترش «شارلوت» را با خود برد تا نزد پدرش در سنت بریوک (بخش شمالی) زندگی کند.

۱۸۷۹ تا ۱۸۸۸: آلفرد به مدرسه‌ی «سنت بریوک» می‌رود. بین سال‌های ۱۸۸۵ تا ۱۸۸۸ طرح اولیه‌ی شعرها و نوشته‌هایش را بر اساس هجو همشاگردانش و معلمانش می‌نویسد.

۱۸۸۸ تا ۱۸۹۱: در اکتبر این سال، به مدرسه‌ی «رن» وارد می‌شود. با یک همکلاسی خود، «هانری مورین» دوست می‌شود و در نوشتن قصه‌ی «قهرمانی لهستانی‌ها» نوشته‌ی هانری و برادر بزرگ‌ترش «شارل»، همکاری می‌کند و به هجو معلم فیزیک خود «موسیو هبِرت» می‌پردازد. این متن

ابتدایی «شاه اوبو» از سوی گروه نمایش عروسکی «فینانس» ابتدا در خانه‌ی «مورین‌ها» و از سال ۱۸۹۰ به بعد، در خانه‌ی ژاری‌ها به اجرا درمی‌آید. در این سال‌ها، او (احتمالاً با همکاری هانری مورن) «اونه‌ایسم» یا «محنت‌های پریو» را می‌نویسد، که متن اصلی «اوبوی بی غیرت» است و باز هم گروه نمایش عروسکی «فینانس» آن را به اجرا درمی‌آورد.

۱۸۹۱ تا ۱۸۹۳: در اکتبر سال ۹۱ به پاریس نقل مکان می‌کند تا در دوره‌ی عالی معانی و بیان مدرسه‌ی لویی چهارم شرکت کند. در طی این سال‌ها، نمایش‌های انسانی مختلفی را در محل اقامت خود، ارائه می‌دهد، که متن‌های ابتدایی «شاه اوبو» و «اوبوی بی غیرت» هستند و در ابتدا او را «پدر اوبو» می‌نامید. در آوریل ۱۸۹۳ نخستین بار، در مجله‌ی ماهانه‌ی صدای پاریس، با عنوان متنی از ژاری «گینیول» (یک متن اولیه‌ی دیگر از «اوبوی بی غیرت») را چاپ می‌کند.

۱۸۹۴: اولین کتابش «لحظاتی از تذکره‌ی شنی» را (که ترکیبی از نمایش‌نامه‌های عروسکی بود) منتشر می‌کند. برقراری رابطه‌ی دوستانه با «آلفرد والت» ناشر و همسر قصه‌نویسش «راشیلد» و در اکتبر همین سال، انتشار نخستین نسخه‌ی مجله‌ی هنری «لیماژی» (پیکرنگار)، که سرمایه‌ی آن را «رمی دوگورمون» فراهم می‌کرد و تا پنج شماره با آن همکاری داشت. (۱۸۹۴ تا ۱۸۹۵)